

Roditelj, najvažniji faktor za početak bavljenja sportom

Parent, being the key role in the beginning of sports training

Jasna Genzić

Sveučilište Libertas, Trg Johna F. Kennedyja 6B, 10000 Zagreb,
e-mail: jasna.genzic@gmail.com

Sažetak: *Tradicionalni pristup obrazovanju, promatra školu kao mjesto „gdje se uči.“ Nastavnici i učenici koji sudjeluju u tom procesu učenja i usvajanja znanja pozicionirani su oprečno; nastavnik, koji kroz svoju aktivnu ulogu, određuje načine i sadržaje učenja i učenik koji isto znanje usvaja. Ista paradigma primjenjiva je i na sport, u kojem se, posebno kada je riječ o usvajanju vještina, sva moć stavlja u ruke trenera. Uloga roditelja često je zanemarena ili se svodi na čisto materijalno-operativnu potporu koja uključuje prijevoz i financijsku potporu. Redefinicijom roditeljske uloge u suvremenom društvu, postavilo se pitanje autonomije škole kao institucije što se reflektiralo i na ulogu roditelja u sportskom „odgoju“ mladih sportaša. U kolikoj mjeri roditelji mogu pomoći/odmoći u razvoju sportaša, kako se definira uloga trenera u tom novonastalom odnosu i koje su odgovornosti svakoga sudionika u tom procesu obrađeno je u radu.*

Ključne riječi: *obitelj, sport, suradnja*

Abstract: *The traditional approach to education views the school as a “place to learn”. Teachers and students who participate in this process of acquiring knowledge are often positioned in opposition; the teacher, who through his active role determines the ways and contents of learning, and student who adopts the knowledge. The same paradigm applies to sports, where, especially when it comes to acquiring skills, all power is put into the hands of coaches. Parents’ role is often neglected or reduced to purely material and operational support, which includes transport and financial support. By redefining their role in modern society, the question of the schools’ autonomy, as an institution, was raised which was reflected in the parents’ role throughout the sports „education,, of young athletes. The extent to which parents can help / hinder the development of athletes, what is the role of the coach in this new relationship, how is it defined and what are the responsibilities of each participant in this process is discussed in the paper.*

Keywords: *family, sport, cooperation*

1. Uvod

Odnos obitelji i odgojno-obrazovnih institucija tema je o kojoj se danas, u kontekstu općeobrazovnoga sustava često i vrlo sustavno promišlja. Taj se odnos proteže već od onog najranijega susreta odgojitelja i roditelja u dječjim vrtićima, ali i dalje, tijekom cijeloga vremena školovanja djeteta, sve do njegove punoljetnosti. Shvaćanje ovoga odnosa mijenjalo se tijekom

povijesti te je ovisilo i o nacionalnim, kulturnim, gospodarskim i političkim karakteristikama sredine u kojoj se ostvaruje.

Najznačajniji pomak dogodio se novim shvaćanjem, odnosno svojevrsnom redefinicijom roditeljske uloge u suvremenom društvu, ali i propitivanjem autonomije škole te njezine uloge kao odgojno - obrazovne institucije. Stoga se može reći kako se u suvremenoj praksi o odnosu između škole i obitelji promišlja kroz pojmove suradnje i partnerstva.

Mladi sportaši se u školi i u sportskim klubovima nalaze pred, za njih, nepremostivom preprekom – kako uskladiti sportski život i druženje s vršnjacima, biti motiviran za postizanje rezultata i zadovoljiti roditelje i njihova stremljenja za uspjehom djeteta. Tim se mladim sportašima, odnosima roditelj-sportaš bavi sportski psiholog. U radu se obrađuje rad s trenerima i roditeljima, razvoj djece te se ispituje kako uskladiti vrijeme učenja i treniranja, kako ostati u sportu. Važan dio rada sportskih psihologa temelji se na komunikacijskim vještinama, razumijevanju sportaša, roditelja i trenera. Cilj suradnje roditelja i odgojitelja, roditelja i trenera je dobrobit djeteta, a suradnja može biti ostvarena na različite načine.

2 . Roditelj – najvažniji faktor za početak bavljenja sportom

U nekoj osnovnoj podjeli suradnja roditelj – dijete – trener može biti aktivna, pri čemu je jasno definirana roditeljska uloga u procesu koja se ogleda u aktivnom sudjelovanju u nastavnim aktivnostima te u donošenju odluka o radu škole, ili pasivna, koja označava oblik suradnje koji pretpostavlja smanjeno sudjelovanje roditelja kroz odaziv i prisustvovanje roditeljskim sastancima (Maleš, 2003). Suradnički odnos roditelja i trenera definiran je također zajedničkim interesom za ostvarenje cilja (dobrobit djeteta) koji se ostvaruje u ozračju povjerenja, međusobnoga uvažavanja te pozitivnim stavovima prema trenerovima kao i roditeljskim namjerama i sposobnostima (Milanović i sur., 2014). Cunningham i Davis (1985), razlikujući tri modela mogućih odnosa i suradnje između roditelja i trenera, učitelja, napominju kako je upravo tzv. “model korisnika“ onaj u kojem učitelj – trener prihvaća roditeljsko pravo na izbor i odlučivanje u odgoju vlastita djeteta (citirano u Maleš, 2003). Taj model Maleš (2003) također ističe kao “ono prema čemu treba težiti“. Kod ovoga je modela posebna se važnost ogleda u isticanju značaja dvosmjerne komunikacije koja s jedne strane podrazumijeva “shvaćanje vlastite odgovornosti za razvitak djeteta, a s druge strane, određen stupanj fleksibilnosti u prihvaćanju informacija od onog drugog“ (Maleš, 2003). Ostala dva modela (tzv. „model stručnjaka“ i „model premještanja“) ne potiču dvosmjernu komunikaciju, a trener snosi odgovornost i postavljen je „iznad“ roditelja.

O aspektu partnerstva i partnerskih odnosa Maleš (2003) govori kao o “pretpostavci uspješne suradnje“. Iako, prema Milanović i sur. (2014), kompetentni odgojitelji (treneri) i kompetentni roditelji imaju sve uvjete za potencijalno partnerstvo, važno je posebno obratiti pozornost na “povjerenje, izuzetnu otvorenost i toleranciju, a prije svega objektivnost i sposobnost za razmjenu informacija“. Maleš prema Nicoll ističe kako su osnovne karakteristike partnerskoga odnosa jednakost, aktivnost i odgovornost, ali i kako je u odnosu roditelja i učitelja – trenera važno razlikovati ulogu svakoga od njih, ne poistovjećujući ih. Važno je dakle “ne pokušavati profesionalizirati roditelja niti omalovažavati profesionalne vještine učitelja, trenera“ (Maleš, 2003).

2.1 . Sport – izostavljeno područje

Promatrajući dakle odnos obitelji i općeobrazovnih ustanova može se reći kako su taj odnos i svi njegovi aspekti tema intenzivnih promišljanja, analiza i istraživanja u suvremenom društvu. Također, prema Maleš (2003), važno je s deklarativne razine prijeći na realizaciju, mijenjajući postojeće stavove učitelja i roditelja kako bi se uz potporu zakonske regulative

pridonijelo zdravim temeljima sustava javnoga odgoja i obrazovanja. Ipak, navedena promišljanja odnose se uglavnom samo ne međusobni suodnos obitelji i institucija predškolskoga te školskoga odgoja unutar općeobrazovnoga sustava. Ono što, nažalost, ostaje neobrađeno i u svojevrsnom zrakopraznom prostoru je suradnja i partnerstvo obitelji i institucija na području tzv. slobodnih aktivnosti. To područje obuhvaća sudjelovanje djece u sportskim aktivnostima koje s vremenom i u određenim uvjetima može prerasti od slobodne aktivnosti, tj. amaterske razine u profesionalnu razinu, tj. životni odabir sporta kao profesije. Ta se tvrdnja temelji na relativno malom broju dostupnih znanstvenih radova te izrazito malom broju dostupne literature koja obuhvaća to područje. Također, važno je napomenuti kako su gotovo svi dostupni znanstveni radovi novijega datuma iz čega se može zaključiti kako je riječ o području interesa koje je u začetku. Zanimljivo jest i da je literatura koja se bavi odnosom roditelja i sportskih trenera te ulogom roditelja u sportskom razvoju vlastite djece najčešće napisana iz perspektive trenera što daje stručan i zanimljiv, ali ipak vrlo uzak pogled na područje našega interesa. Naime, pisana iz pozicije trenera, takva literatura obiluje bogatstvom praktičnih iskustava u radu s djecom i odnosu s njihovim roditeljima kao i mnogim klasifikacijama tog odnosa koje se uglavnom temelje na pravilima i obilježjima samog sporta oblikujući neke konačne i definitivne istine. Ipak, to su "istine" koje vrijede unutar određenoga sporta, ali bi se, kada se govori o dobrobiti djeteta i kvalitetnoj suradnji između trenera i roditelja svakako morale preispitati ili barem dodatno razmotriti i iz nekih drugih diskursa kao što su psihološki razvoj djeteta, ali i različiti pedagoški pristupi.

2.2 . Uloga roditelja

I dok je pohađanje vrtića više-manje ustaljena praksa, a pohađanje osnovne i srednje škole regulirano zakonom, bavljenje sportom u uskoj je vezi s roditeljskim stavovima i potporom. U svim dostupnim tekstovima i literaturi koja govori o roditeljskom utjecaju na bavljenje sportom kod djece, kao jedan od najznačajnijih segmenata spominje se utjecaj roditelja na započinjanje bavljenja sportskom aktivnosti. Tako su rezultati mnogih istraživanja pokazali kako je roditeljska potpora presudna upravo u donošenju odluke o započinjanju sportske aktivnosti (Šlibar, L. 2020). Dakle, koliko god se društvo trudilo ponuditi, provesti i afirmirati sportske aktivnosti kod djece, roditelji su ti koji svojom angažiranošću, poticanjem i odricanjem najviše utječu na ulazak te ostanak djeteta u sportskom programu (Knjaz, Alikalfić, Lukenda, Pavlović, Rupčić 2010.). Navodi se i kako su sama roditeljska fizička aktivnost i uvjerenja o sportu značajno povezana s uživanjem u sportu i s privlačnošću sporta za njihovu djecu (Leff i Hoyle, 1995; Brustard, 1996; Babkes i Weis, 1999. u Bosnar). Prema istraživanju provedenom među studentima nekoliko sastavnica Sveučilišta u Zagrebu, upravo je percepcija studenata kineziologije, o odnosu vlastitih roditelja prema njihovim sportskim aktivnostima u djetinjstvu pozitivnija od percepcije ostalih studenata¹ (Knjaz, Alikalfić, Lukenda, Pavlović, Rupčić 2010). Dakle, može se tvrditi da upravo pozitivan stav roditelja i njihov stupanj aktivnosti imaju golem utjecaj na dijete, što znači da ako je roditelj fizički aktivan, velika je šansa da će takvo biti i dijete (Kalish, 2000). To je ujedno i svojevrsni putokaz roditeljima zato što je iznimno važno spoznati i razmotriti na koji način sam roditelj, svojom aktivnošću, utječe na zdravlje i formu svojega djeteta. Ako je roditelj tjelesno

---

¹ Istraživanje je provedeno unutar nekoliko sastavnica Sveučilišta u Zagrebu. Htjelo se dati prilog odgovoru o važnosti uloge roditelja u razvoju djeteta sportaša. Bilo je uključeno 596 studenata 2. i 3. godine studija koji su odgovorili na pitanja vezana uz angažman njihovih roditelja tijekom njihova sportskoga odrastanja. Odgovori su obrađeni na deskriptivnoj razini te je utvrđivana razlika (t-test za nezavisne uzorke i diskriminacijska analiza) između studenata Kineziološkog fakulteta (kao profesionalno sportski opredijeljenih) i ostalih studenata s triju različitih fakulteta (Filozofski fakultet, Fakultet strojarstva i brodogradnje te Šumarski fakultet). Za potrebe ovoga istraživanja konstruiran je upitnik te je statistički testiran. Kod obrade podataka korišten je program SPSS for PC. Sva pitanja odnosila su se na osnovnoškolsku dob (Knjaz, Alikalfić, Lukenda, Pavlović, Rupčić).

neaktivan, to će utjecati na stav djeteta prema tjelesnoj aktivnosti. Stoga se može reći da je za početnu motivaciju za bavljenje sportom važan roditelj kao zdravi model (Kalish, 2000).

Osim utjecaja na činjenicu da se dijete počinje baviti sportom, važno je spomenuti i osnovne roditeljske motive za takvu odluku. Tako u literaturi pronalazimo kako su osnovni motivi za poticanje djeteta na bavljenje sportom određeni roditeljski stavovi i stajališta. Njihova stajališta vezana uz sport su dominantno pozitivna i najčešće se odnose na pozitivni utjecaj sporta na zdravlje i sposobnosti njihove djece, zatim na poželjnu socijalizaciju djece u sportu i na doživljaj sporta kao sigurne aktivnosti u kojoj će djeca izbjeći nasilje, alkohol i drogu (Townsend i Murphy, 2001; Macdonald i Wright, 2003. u Bosnar). Također, prema Karkoviću (1998), prvi i najvažniji motiv roditelja da uključe dijete u sport je omogućiti mu svestran psihofizički razvoj ili jednostavno, ojačati i poboljšati njihovo zdravlje. Dakle, može se reći da je utjecaj roditelja veći, što je dijete mlađe. Prve sportske korake dijete može učiniti jedino na poticaj i uz tehničku potporu roditelja. Naime, dok su se djeca nekad tjelesnim aktivnostima bavila u svojim dvorištima i otvorenim dječjim igralištima, određene društvene promjene i strahovi roditelja za sigurnost djece rezultirala su većom uključenosti djece u organizirane sportske klubove. Tako je od neformalne igre sport dobio sasvim novi karakter aktivnosti koju strogo nadgledaju roditelji (Krželj, 2021). Opisujući važnost roditeljske uključenosti u djetetovo bavljenje sportom Karković (1998) se u velikoj mjeri bavi upravo, već spomenutom tehničkom potporom te ističe kako postoji nešto što se u žargonu može nazvati "roditeljska žrtva", a uključuje, među ostalim, svakodnevni prijevoz do sportskoga objekta, organizaciju djetetova slobodnoga vremena i pomoć u svladavanju školskoga gradiva, osiguravanje pravilne i odgovarajuće prehrane, višesatno čekanje djeteta za vrijeme trajanja treninga i dr. Tehnička pomoć i sudjelovanje roditelja mijenja se kako dijete odrasta pa će njegovo osamostaljivanje utjecati na to da ga se u manjoj mjeri mora voziti na treninge, ali intenzivnije bavljenje sportom u adolescentskoj dobi koje postaje sve ozbiljnije, pred roditelja donosi neke nove zahtjeve. U tom smislu Karković (1998) navodi sudjelovanje u organizaciji natjecanja i putovanje na natjecanja kao i nazočnost samim natjecanjima koja se uglavnom održavaju vikendom. S obzirom na vrstu roditeljske potpore, Woolgar i Power (1993) prepoznaju tri osnovna oblika roditeljske potpore bavljenju sportom. Razlikuje ih se kao emocionalnu podršku djetetu (npr. u pomoći djetetu da se nosi sa stresom), podršku putem pružanja informacija (npr. davanje savjeta) ili kao konkretnu pomoć koja se odnosi na financiranje sportske aktivnosti, pomoć s prijevozom i slično (Woolgar i Power, 1993. u Greblo i Lorgjer).

Prema stupnju roditeljske angažiranosti, Hellstedt (1987) je prepoznao tri tipa roditelja u sportu. Tako su pretjerano angažirani roditelji u prevelikoj mjeri uključeni u trenažni proces i uspjeh djeteta. Svojem djetetu postavljaju nerealno visoke ciljeve. Ne znaju odvojiti vlastite ciljeve od djetetovih i često se ponašaju kao da su i sami treneri.

Pretjerano angažirane roditelje karakterizira redovita prisutnost na treninzima, česti razgovori s trenerom, neprestano zahtijevanje od djeteta da uloži više truda i rada, nemogućnost kontrole emocija na natjecanjima i kažnjavanje djeteta ako nije ispunilo njihova očekivanja na natjecanju. Za razliku od njih, umjereno angažirani roditelji imaju čvrsta uvjerenja i stavove u odgajanju djeteta, zadaju granice ponašanja i upućuju dijete na to što je dobro, a što ne. Pokazuju dovoljno razumijevanja djetetu za samostalno donošenje odluka o sportskoj karijeri. Treći tip, prema Hellstedtu (1987), su neangažirani roditelji koji ne pružaju u dovoljnoj mjeri ni emotivnu, niti materijalnu potporu djetetu. Takvi roditelji ne financiraju troškove treninga i natjecanja, ne brinu se o prijevozu i prehrani djeteta, ne pokazuju interes za rad i napredak djeteta sportaša te ne dolaze na treninge i rijetko dolaze gledati dijete na natjecanju. Hellstedt (1987) navodi da dijete neangažiranih roditelja često nalazi „zamjenskog roditelja” u treneru što ponekad može dovesti do pretjeranoga emotivnoga vezanja za trenera (Hellstedt, 1987. u Bosnar i Turkalj). Također, važno je spomenuti kako postoje sportovi, kao što su npr. tenis i skijanje, u kojima je napredak gotovo nemoguć bez visoko angažiranih roditelja (Bosnar i Turkalj, 2011).

Iz navedene klasifikacije vidljivo je kako roditeljska uloga u djetetovu bavljenju sportom višestruko nadilazi "tehničku podršku". Dapače, pozitivno iskustvo djetetova bavljenja sportom temelji se na kvalitetnoj suradnji roditelja i trenera.

2.3 . Odnos roditelj, trener, dijete – sportski trokut

Promatrajući kompleksnost suradnje između roditelja, osobe koja radi s djetetom (trenera) i samoga djeteta Milanović i sur. (2014) uočavaju svojevrsni trokut u kojem se sva tri spomenuta člana nalaze te ga opisuju kao odnos u kojem su i trener i roditelj djetetu potrebni, ali rijetko su u njemu sve troje zajedno u isto vrijeme. Niti je trener svjedok roditeljstvu i roditeljevim odgojnim postupcima, niti je roditelj svjedok rada trenera. Jedini svjedok u oba procesa je dijete. Drugim riječima radi se o partnerstvu o čijem se djelovanju zaključuje na temelju posljedica (Milanović i sur, 2014).

Prema Hellstedtu (1987), temeljni princip sportskoga trokuta je princip ravnoteže. Ako dvije osobe imaju loš odnos, to se odražava na sve osobe unutar trokuta, ali i treća osoba može pomoći da se loši odnosi poprave, odnosno ponovno stabilizira međusobna interakcija u trokutu (Hellstedt, 1987. u Petošić, 2007). Sličan trokut zamjećuje i Karković (1998) u sportskoj praksi. Ipak, unutar "sportskoga trokuta", opisanoga u Karkovićevoj često citiranoj knjizi *Roditelj i dijete u sportu*, odnosi su donekle drugačiji. Prema Karkoviću (1998), najvažniji je mladi sportaš na kojega odnosi u trokutu mogu utjecati pozitivno ili negativno. Međutim, odnosi između roditelja i trenera nisu opisani kao partnerski već, prema Karkoviću (1998), "roditelj može biti velika pomoć u nastojanjima da sve dobro funkcionira". Ovakva tvrdnja otkriva dva potencijalno zanimljiva problema. Prvo, ona opisuje ulogu roditelja kao nekoga tko pomaže pa ga se, kao takvog, može doživjeti i kao manje važnoga u procesu. Taj dojam je dodatno potkrijepljen i tvrdnjom da "ako roditelj želi pomoći najpametnije je da u tome bude tolerantan član 'sportskog trokuta' koji ujedinjen može stvarati čuda" (Karković, 1998). Također, govoreći o "nastojanjima da sve dobro funkcionira" Karković (1998) otkriva da postoje i trenutci u kojima se sve ne odvija onako kako bi trebalo.

Koje su to objektivne prepreke u roditeljsko-trenerskoj suradnji koje mogu narušiti pozitivne aspekte djetetova bavljenja sportom te postoji li partnerski odnos između roditelja i trenera?

2.4 . Roditelj – potpora ili poteškoća?

"Roditelji, to su naša najveća potpora!... Roditelji, to su naše najveće poteškoće!..." rečenica je poznatoga američkoga plivačkoga trenera koju Karković (2005) citira na početku svoje knjige *Roditelj i dijete u sportu*. Ovaj citat značajan je zato što pokazuje koliko se odnos između trenera i roditelja (iz pozicije trenera) doživljava kao kompleksan te kako može, ali i ne mora biti idiličan. Također, to je odnos pun proturječnosti koji se može i ne mora odvijati u djetetovu korist. Tako postoji nekoliko razina na kojima roditelj i njegovo ponašanje može postati otegotni faktor i poteškoća u procesu djetetova bavljenja sportom. Također, roditeljsko ponašanje može se odraziti na napredak djeteta, njegovo uživanje u aktivnosti, a time posredno i na rad trenera.

Kao prvu razinu Karković (2005) navodi nazočnost roditelja treninzima. Općenito gledano, nazočnost roditelja na treninzima navodi se kao pozitivna jer se roditelj može bolje upoznati sa samim sportom, a također može vidjeti svoje dijete u nekom drugom i novom okruženju te ga tako doživjeti i upoznati na sasvim nov način (Karković, 2005). Ipak, nisu svi aspekti te prisutnosti pozitivni. Naime, djeca različito reagiraju na roditeljsku nazočnost pa tako roditelj na tribinama za neko dijete može biti poticaj dok će za drugo dijete on će biti svojevrsna "kočnica". Također, nazočnost roditelja, pogotovo kada roditelji na treningu počnu dijete upozoravati na pogreške, može omesti i dekoncentrirati dijete koje će, u tom slučaju, puno više

pažnje obraćati na roditeljske “sugestije“ nego na ono što mu govori trener što može dovesti i do stagnacije ili razvijanja pogrešnih tehničkih principa (Karković, 2005).

Druga razina je nazočnost roditelja natjecanjima na kojima se, slično kao i na treningu, roditelj može previše uživjeti u ulogu navijača. Tako će, bodreći dijete, roditelj stvarati pritisak koji također može dekoncentrirati mladoga sportaša i učiniti ga nervoznim. To je u suprotnosti sa stvarnim potrebama djeteta u tom trenutku koje, nakon dobro obavljenih i programiranih treninga, na natjecanju mora imati psihički i duhovni mir (Karković, 2005).

Upravo kroz natjecateljsku razinu dolazi se do jednog od najvažnijih roditeljskih utjecaja na djetetovo bavljenje sportom, a to su roditeljska očekivanja. Dakle, osim nužne fizičke prisutnosti u procesu djetetova bavljenja sportom, roditelji se uključuju i svojim očekivanjima i pritiscima na djecu. Naime, česta roditeljska pogreška je prekomjerna briga za djetetov sportski uspjeh što može jako opterećivati dijete i uzrokovati dalekosežne posljedice. Za dijete je najvažnije da se na sportskoj aktivnosti dobro zabavlja i druži s vršnjacima. Postavljanje nerealno visokih ciljeva pred njega, može izazvati gubitak vjere u sebe te trajno poremetiti odnos između roditelja i djeteta. U tom smislu Karković (2005) govori o preambicioznim roditeljima “koji su ponekad najveća prepreka jer svojem djetetu postavljaju pretjerano visoke ciljeve zbog kojih je dijete na natjecanju ‘zakočeno’, a često uzrokuju i konfliktne situacije, pogotovo ako se njihov nerealni cilj ne ostvari“. Važnost postavljanja realnih ciljeva Karković (2005) vidi i u činjenici da oni moraju biti dostižni te kao takvi dovode do uspjeha što učvršćuje i osnažuje samopouzdanje mladoga sportaša.

Posebni i možda najvažniji izazov, kako za mladog sportaša, tako i za roditelja, je suočavanje s porazom, ali i s pobjedom. Upravo je ovaj aspekt ključan, ne samo za sportski već i za osobni rast i razvoj mlade osobe. Ovdje je važno napomenuti kako je bitna karakteristika roditeljstva, prema Milanović i sur. (2014), da je ono emocionalno iskustvo. Roditeljske emocije u velikoj mjeri dolaze do izražaja u trenutku kada roditelj pokušava dijete zaštititi od potencijalno neugodne situacije kao što je poraz. Iznimno je važno da roditelj shvati poraz kao dio procesa bavljenja sportom i kao priliku za učenje i napredak. Upravo pozitivan stav roditelja prema porazu pomoći će i djetetu da se nosi s time. Ako nakon neuspjeha roditelj počne tražiti krivca (u treneru, sucu, suparnicima...), svaki sljedeći poraz za dijete će biti tragedija (Karković, 2005). Suočavanje s porazom posebno je zanimljivo u sportu u kojem je granica između pobjede i poraza toliko tanka da se često mjeri u tisućinkama sekunde. Međutim, nije poraz jedino na što se treba obratiti pažnja. Odnos roditelja prema uspjehu, odnosno pobjedi također je “sklizak teren“ na kojem mladi sportaš može opstati ili “nestati“. Karković (2005) ističe kako preveliko oduševljenje nakon pobjede, učestali hvalospjevi i “hvalisanje“ djetetovim uspjehom pred okolinom, može kod djeteta izazvati dodatni pritisak i razviti strah od neuspjeha. Upravo strah od neuspjeha (jer posve je izvjesno da se u sportu ne može samo pobjeđivati) sputavat će dijete da pokaže svoje realne mogućnosti. Kao najvažnije, Karković (2005) ističe kako “od samog početka treba pobjede i uspjehe primati skromno, a neuspjehe i poraze dostojanstveno. Ako ih roditelj tako prihvata, onda dijete čeka ugodniji i sigurniji nastavak uspješnijega sportskoga razvoja“. Također, pobjeda za mladog sportaša treba biti motiv u daljnjem radu, a ne prilika za pretjerano samoisticanje (Karković, 2005).

2.5. Negativan stav prema roditeljima

Ipak, uvažavajući mnoga rizična roditeljska ponašanja prepoznata u procesu djetetova bavljenja sportom, nemoguće se oteti dojmu, pogotovo u literaturi pisanoj iz pozicije trenera, kako postoji jedan, uvjetno rečeno, negativan ili ograničavajući stav prema roditeljima i njihovu sudjelovanju u procesu treniranja. Naime, u takvoj literaturi kao i na dostupnim web - stranicama namijenjenim edukaciji roditelja čija se djeca bave sportom čvrsto se postavljaju granice roditeljske uključenosti i sudjelovanja. Jedan od takvih primjera je i tekst „Biti roditelj plivača“

(<http://www.medvescak.hr/kutak/Biti%20roditelj%20plivaca.pdf> pregledano 14.02.2022.) koji govori o bezuvjetnom podržavanju trenera, njegova rada i metodologije treniranja. I tu se dolazi do paradoksa prema kojem su roditelji na deklarativnoj razini pozvani na suradnju i partnerstvo s trenerima i sportskim klubovima dok im je u praksi mjesto hijerarhijski definirano. Dakle vrlo se jasno navodi kako iako “u odnosima između sportaša, roditelja i trenera trebaju vladati tolerancija, korektnost i uvažavanje mišljenja, mora se znati kako je ‘posljednja’ riječ trenerova jer je na njemu odgovornost realizacije postavljenoga programa“ (Karković, 2005). Tome se još dodaje kako procjenu programa rada trenera mogu donijeti samo stručnjaci (Karković, 2005). Takav stav dovodi trenera na apsolutnu poziciju moći te stavlja roditelja u podređeni položaj što svakako nije dobar preduvjet za proklamiranu suradnju. Također, takva pozicija u potpunosti onemogućuje preispitivanje bilo kakvih trenažnih praksi koje se roditelju mogu učiniti neprimjerene, stoga što, kao što je već rečeno, “procjenu programa rada trenera mogu donijeti samo stručnjaci“ (Karković, 2005). Kao dodatni argument nedovoljno kritičkom pristupu spram rada trenera može se navesti kako Karković (2005) u svojoj knjizi, opisujući faktore koji mogu narušiti dobre odnose na relaciji roditelj, sportaš, trener, od dvanaest spomenutih faktora u samo tri ostavlja mogućnost trenerove pogreške. Ovim primjerom samo se želi ukazati na tendenciju negativnih stavova prema roditeljima u sportu, koja se, iako nije eksplicitno izrečena, iščitava iz napisanoga.

Negativnim stavovima bavi se i Miljković i sur. (2014) navodeći kako su oni vrlo česti i u odgojnoj praksi. Negativni stavovi prema roditeljima najčešće se temelje na onome što odgojitelji vjeruju (o sebi i roditeljima) u određenoj situaciji te na onome što roditelji očekuju od suradnje s roditeljima. Ishodišta tih vjerovanja i očekivanja najčešće su ukorijenjena u prethodnim iskustvima vezanim za problematične situacije. Negativni stavovi postaju tako prepreka daljnjoj suradnji i pojačavaju daljnji negativan odnos prema roditeljima. Također, negativni stavovi (na svjesnoj ili nesvjesnoj razini) pridonose (prividnom) osjećaju odgojiteljeve sigurnosti kojem se tako čini da kontrolira stvari takve kakve jesu, iako ostaju vezane za nekvalitetne, neproduktivne i loše odnose (Miljković i sur., 2014). Negativni stavovi na taj način onemogućavaju daljnju komunikaciju i pomažu održavanju *statusa quo*.

3. “Tamna“ strana sporta

Da preispitivanju i kritičkom razmišljanju u sportu i sportskim praksama itekako ima mjesta te da je upravo roditeljska odgovornost da ukaže na sve ono što mu se učini potencijalno neprimjerenim govori i *Priručnik za roditelje mladih sportista* (Bačanac, Petrović i Manojlović, 2009) u kojem je velika pažnja posvećena upravo ovoj temi. Kao negativne aspekte bavljenja sportom Bačanac, Petrović i Manojlović (2009) ističu prenaplašavanje važnosti pobjede te “organiziranje sporta po mjeri odraslih“. Autori ne bježe od mogućih rizika i opasnosti koje sa sobom donosi bavljenje sportom ističući dva različita pogleda na sport. Oni ih artikuliraju kao “dijete je primarno, pobjeda je sekundarna“ i suprotno tome, “pobjeda pod svaku cijenu“. Od vrste pristupa ovisit će i priroda dječjega sportskoga iskustva, a time i posljedice koje će bavljenje sportom ostaviti na njegov psihofizički razvoj. Negativna klima koja je karakteristična za sportske programe u kojima se potiče rivalitet i prenaplašava pobjeda, djecu opterećuje visokim očekivanjima, stalnim kritikama i nezadovoljstvom roditelja i/ili trenera. Nerijetko takve mlade osobe osjećaju krivnju i odgovornost jer su iznevjerile očekivanja svojih roditelja te osjećaju da ne zavređuju njihovu ljubav i pažnju. Tako one gube samopoštovanje i samopouzdanje, postaju nesigurne i općenito nespreme za nove životne izazove (Bačanac, Petrović, Manojlović, 2009). Isti autori u nastavku teksta upozoravaju roditelje i na mogućnost da njihovo dijete “dođe u ruke“ nekompetentnom treneru. Tako se kao jedan od važnih savjeta roditeljima navodi nužna provjera stručnih kvalifikacija trenera, upoznavanje s njegovim ciljevima i prioritetima u radu s djecom te način komunikacije s roditeljima. Autori se osvrću i na odnos trenera prema mladim sportašima i njegove pedagoške kompetencije. Bačanac, Petrović i Manojlović (2009) naglašavaju kako su

dobri sportski programi za djecu koncipirani na osnovama *fair playa* te ne dopuštaju trenerima favoriziranje ili forsiranje pojedinih “darovitih” sportaša na račun drugih “manje sposobnih”. Također se preporučuje provjeriti pridržavaju li se trener i klub pravila “podjednakog natjecateljskog vremena” za sportaše mlađe od dvanaest godina prema kojem sva djeca moraju jednako sudjelovati u igri na natjecanju.

Osim ovih, vrlo važnih, ali ipak relativno općenitih problema vezanih uz bavljenje sportom, nužno je upozoriti na još neke aspekte duboko ukorijenjene u sve obrasce djelovanja koji u svojoj srži sadrže “bavljenje tijelom“, a sport je svakako jedna od njih.

3.1. Disciplina i poslušnost

U knjizi *Pedagogija za sportske trenere* u poglavlju 3.5. naslovljenom kao “Disciplina i početak treniranja“ navodi se kako je “ponašanje trenera prvog dana treninga izuzetno važno za kasnije održavanje discipline“ (Miljković, 2009). Međutim, u daljnjem tekstu nema pobližeg objašnjenja pojma “disciplina“ već se govori o setu pravila koja je važno dosljedno poštovati kako bi trener zadržao svoju uspješnost i ostvarivao rezultate. Pravila su iznimno važna i za Karkovića (2005) koji kaže kako je sport područje u kojem se ona iznimno respektiraju, a njihovo kršenje i narušavanje nailazi na opću osudu. Stoga je, prema Karkoviću (2005), golema moralna vrijednost sporta kao jednoga od instrumenata u odgoju mladih ljudi. *Pedagogija za sportske trenere* navodi i primjeri iz nastavničke prakse kao obilježja uspješnih učitelja koja bi mogla biti primjenjiva u sportu. Tako Evertson i Emmer (1982), među ostalim, navode kako se za svako kršenje pravila moraju snositi posljedice, ne objašnjavajući detaljnije što to u praksi znači (Miljković, 2009). Upravo je “snošenje posljedica“ odnosno discipliniranje onaj sklizak teren koji može postati prepreka potencijalnoj suradnji roditelja i trenera. Radi se o problemu koji u dostupnoj literaturi nije u dovoljnoj mjeri artikuliran te je ostavljen u domeni prosudbe samog trenera o tome što se čini ispravno i primjereno, a što nije. U kontekstu obiteljskoga odgoja kažnjavanje u svrhu discipliniranja djeteta odlika je određenih roditeljskih stilova, a važno je reći kako suvremene spoznaje o odgoju djeteta uvelike preispituju takvu praksu. Tako prema Jullu i Jensen (2010), “ukoliko se dječji odgoj i pedagogija temelje u prvom redu na zahtjevu za poslušnošću, pojedinčeva će potraga za vlastitim integritetom biti vrlo osoban i osamljen proces“. Također, govoreći o novim paradigmama odgojnih postupaka, Janson (2008) uvodi pojam “konstruktivna disciplina“ kojim se referira na poželjni model suvremenoga vođenja djeteta. Prema Janson, “konstruktivna disciplina se temelji na poštivanju djetetova digniteta, razvijanju prosocijalnoga ponašanja te na poštivanju djetetovih razvojnih potreba, što se nikako ne smije izjednačiti s permissivnim pristupom odgajanju“ (citirano u Maleš i Kušević, 2011). Takav pristup, prema Maleš i Kušević (2011), donosi zaokret u odnosu spram dominantnoga govora o disciplini i kažnjavanju.

Govoreći o disciplini u kontekstu sporta, značajni su radovi Michela Foucaulta, jednoga od najutjecajnijih francuskih postmodernih teoretičara čije se “bavljenje tijelom kao područjem odnosa moći pokazalo izazovnim za sportske studije“ (Biti u Zagorac, 2014). Foucault donosi toliko nužno, novo viđenje mnogih pojmova i praksi koje su uobičajene u bavljenju sportom. Na taj način on nekim poznatim pojmovima daje novo značenje i omogućuje nam da se prema njima kritički odredimo, promišljajući njihovu upotrebu kao i rezultat. Foucault se kroz pojam discipline bavi nadzorom nad tijelom kao i kontrolom toga istoga tijela. Nadzor nad tijelom provodi se putem stalnog nadzora i kontrole pokreta kroz pogled autoriteta. Taj nadzor dovodi do discipline koja za Foucaulta predstavlja model moći, putem kojeg dolazi do “novog pogleda na tijelo, kao na nešto što bi se moglo trenirati i oblikovati. Disciplina se provodi nad tijelom i kroz tijela pa to rezultira ne samo produktivnim i korisnim tijelima već i pokornim, poslušnim subjektima koji se samoobuzdavaju i samodiscipliniraju. Navedeno je važno jer se upravo kroz poziciju trenera odnosno kroz “pogled i djelovanje autoriteta“ sport od poželjne i zdrave fizičke aktivnosti može

pretvoriti u “aktivnost koja disciplinira individue –kategorizira ih, razvrstava i tretira kao svoje objekte – tijelo u sportu doista funkcionira kao predmet i meta moći – njime se manipulira, oblikuje ga se, ispravlja, pokorava, umnogostručuju mu se snage. Disciplina dakle, uvećava snage u tijelu u ekonomskim terminima korisnosti, dok te iste snage umanjuje u političkim terminima poslušnosti“ (Foucault, 1994. citirano u Biti u Zagorac, 2014).

4 . Zaključak

Roditelj u procesu djetetova bavljenja sportom ne može i ne smije biti percipiran samo kao “nužno zlo“, odnosno kao neizbježan faktor zato što u tom procesu sudjeluje financijski i kao pomoć vlastitim angažmanom. Roditelji i treneri moraju biti ključni suradnici i partneri u stvaranju “pobjedničkoga tima“. To se suradništvo temelji ponajprije na dvosmjernoj komunikaciji, zato što se jedino tako mogu spriječiti i riješiti moguće nesuglasice koje se u tom procesu mogu pojaviti (Bačanac, Petrović i Manojlović, 2009). Pri tome je iznimno važno roditelja educirati kako bi na najbolji način pomogao vlastitom djetetu, osnažio njegovo samopouzdanje i bio mu istinska potpora u trenutcima poraza, ali i model u trenutcima pobjede. Jednako tako, važno je obrazovati trenere koji neće biti samo stručnjaci za određenu granu sporta, već će imati pedagoške kompetencije za rad s djecom, ali i otvoren i pozitivan stav prema komunikaciji s roditeljima. Također, nužno je otvoriti i potencijalno “škakljiva“ pitanja preispitujući dominantan način razmišljanja koji onemogućuje kritičko promišljanje. Jedino na taj način otvorit će se prostor u kojem će dijete, iz svoje sportske epizode, izvući sve one pozitivne aspekte koje bavljenje sportom može pružiti. Samo tako, osim svladavanja određene sportske vještine dijete može na pravi način usvojiti i određene moralne aspekte koji će mu pomoći da se izgradi kao uspješna, zdrava mlada osoba kojoj je pobjeda motivacija, a poraz prilika za učenje.

Literatura

1. Bačanac, Ljubica, Petrović, Nebojša, Manojlović, Nenad. (2009.) Priručnik za roditelje mladih sportista. Beograd: Republički zavod za sport. <http://media.sportsabac.org.rs/2014/12/prirucnikza-roditelje.pdf> (pristupljeno 15. 1. 2022.)
2. Biti, Ozren. Nadzor nad tijelom; fukoovski pristup sportu. U: Zagorac, Ivana. (ur.) (2014) O sportu drugačije. Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, str. 137-155.
3. Bitter, Martin A. Making the Coach, Parent, Athlete Relationship a Positive Experience for All. Fresno: California State University. <http://plantationfc.com/parent-education/making-the-coach-parent-athlete-relationship-a-positive-experience-for-all/> (pristupljeno 18. 01. 2022.)
4. Bosnar, Ksenija.(2011) Roditelji kao partneri školskog sporta: empirijska mjera roditeljske potpore. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
5. Bosnar, Ksenija, Turkalj, Ivana.(2011) Roditeljska potpora dječacima u individualnim i ekipnim sportovima. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
6. Foretić, Nikola, Bjelajac, Slobodan. (2009.) Odnos roditelja prema sportu u fazi sportske inicijacije. Split: Kineziološki fakultet.
7. Goričanec Obadić, Nikolina. (2015.) Socijalizacija i sport: obitelj kao agens socijalizacije - završni rad. Čakovec: Specijalistički diplomski stručni-studij menadžmenta turizma i sporta, Međimursko veleučilište u Čakovcu.
8. Greblo, Zrinka, Lorger, Marija. Roditeljska potpora djeci u momčadskim i ostalim sportovima.
15. Ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske - znanstveni radovi.
9. Heinzmann, G. S. (2002.) Parental violence in youth sports: facts, myths, and videotape. Rutgers, School of Arts and Sciences. <http://youthsports.rutgers.edu/program-areas/2-uncategorised/45parental-violence-in-youth-sports-facts-myths-and-videotape>

- (pristupljeno 25.01.2022.) 10. Jull, Jesper i Jensen, Helen. (2010.) Od poslušnosti do odgovornosti. Zagreb: Naklada Pelago.
11. Kalish, Susan. (2000.) Fitness za djecu – Praktični savjeti za roditelje. Zagreb: Gospal.
  12. Karković, Ratko. (2005.) Roditelj i dijete u športu. Zagreb: Oktar, str. 7-82.
  13. Knjaz, Damir, Alikalfić, Vesna, Lukenda, Željko, Pavlović, Davor, Rupčić, Tomislav. Prilog analizi uloge roditelja kao temelja razvoja djeteta sportaša. 19. Ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske, znanstveni radovi izvan teme.
  14. Krželj, Vjekoslav. (2009) Dijete i sport. Split: Klinika za dječje bolesti Kliničkog bolničkog centra Split, Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu.
  15. Kušević, Barbara. (2009.) Licencija za roditeljstvo – budućnost ili utopijska projekcija? Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za pedagogiju.
  16. Lepir, Duško, Lakić, Siniša. (2014.) Struktura motivacije za bavljenje sportom iz perspektive bivših aktivnih sportista -originalni naučni rad. Banja Luka: Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci.
  17. Ljubičić, Sanja, Antekolović, Ljubomir, Antekolović, Josipa. Razlog zbog kojeg mladi odustaju trenirati atletiku. 25. Ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske.
  18. Maleš, Dubravka, Kušević Barbara. Nova paradigma obiteljskog odgoja. U: Maleš, Dubravka. (ur.) (2011.) Nove paradigme ranog odgoja. Zagreb: Zavod za pedagogiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 41-66.
  19. Maleš, Dubravka. (2003.) Od nijeme potpore do partnerstva između obitelji i škole. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 75-87.
  20. Milanović, Mirjana. (2014.) Pomozimo im rasti. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga, str. 33-93.
  21. Miljković, Dubravka. (2009.) Pedagogija za sportske trenere – sportski trener kao odgajatelj. Zagreb: Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
  22. Mišigoj-Duraković, Marijeta. (2008.) Kinantropologija – biološki aspekti tjelesnog vježbanja. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
  23. Partnerstvo u odgoju i obrazovanju-znanstveno stručni skup. (2015.) Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet; Odsjek za pedagogiju.
  24. Petani, Rozana. Odnos roditelj – dijete. U: Maleš, Dubravka. (ur.) (2011.) Nove paradigme ranog odgoja. Zagreb: Zavod za pedagogiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 97-124.
  25. Petošić, Ivan. (2007.) Roditelji u sportu – diplomski rad. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
  26. Šimunović, Nikša. Biti roditelj plivača. <http://www.medvescak.hr/kutak/Biti%20roditelj%20plivaca.pdf> (pristupano 14. 2. 2022.)
  27. Šlibar, L. (2020). Roditeljska podrška slobodnim aktivnostima djece predškolske dobi(Diplomski rad). Preuzeto <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:109747> (pristupano 21.02.2022.)